

בעניין :

1. א' אבו לבדה (קטין)
2. ח' אבו לבדה (קטין)
3. ס' אבו לבדה (קטין)
4. כ' אבו לבדה (קטינה)
5. ע' אבו לבדה (קטינה)

באמצעות אביהם ואמם האפוטרופוסים הטבעיים שלהם, ה"ה :
טלב אבו לבדה, ת"ז -----, וסועאד אבו לבדה, ת"ז -----

6. א' אבו לבדה (קטין)
7. ש' אבו לבדה (קטינה)
8. ט' אבו לבדה (קטין)
9. א' אבו לבדה (קטינה)

באמצעות אמם הגב' מנצורה אבו לבדה, ת"ז -----

10. מ' אבו לבדה (קטין)
11. מ' אבו לבדה (קטינה)
12. מ' אבו לבדה (קטין)
13. מ' אבו לבדה (קטין)
14. מ' אבו לבדה (קטין)
15. מ' אבו לבדה (קטינה)

באמצעות אביהם ואמם האפוטרופוסים הטבעיים שלהם, ה"ה :
אברהים אבו לבדה, ת"ז -----, וסומאיה אבו לבדה, ת"ז -----

16. ע' אבו לבדה (קטינה)
17. א' אבו לבדה (קטין)
18. א' אבו לבדה (קטינה)
19. ג' אבו לבדה (קטינה)
20. ע' אבו לבדה (קטינה)
21. ג' אבו לבדה (קטין)

באמצעות אביהם ואמם האפוטרופוסים הטבעיים שלהם, ה"ה :
סמיר אבו לבדה, ת"ז -----, וזאידה אבו לבדה, ת"ז -----

22. ג' אבו לבדה (קטינה)

באמצעות אביה ואמה, האפוטרופוסים הטבעיים שלה, ה"ה :
גימאל אבו לבדה, ת"ז -----, ונסרין אבו לבדה, ת"ז -----

23. ע' אבו לבדה (קטין)
24. ע' אבו לבדה (קטין)
25. ע' אבו לבדה (קטין)

באמצעות אביהם ואמם האפוטרופוסים הטבעיים שלהם, ה"ה :

יוסף אבו לבדה, ת"ז -----, וסמיה אבו לבדה, ת"ז -----

26. עמותת סנגור קהילתי

ת"ד : 30081
ירושלים – 91300

27. האגודה לזכויות האזרח בישראל

כולם ע"י ב"כ עוה"ד אשרף אליאס ו/או דן יקיר ו/או דנה אלכסנדר
ו/או אבנר פינצ'וק ו/או עאוני בנא ו/או לילה מרגלית
ו/או עודד פלר ו/או טלי ניר ו/או גיל גן-מור ו/או תמר פלדמן
ו/או נסרין עליאן ו/או קרן צפריר ו/או ראויה אבורביעה
ו/או משכית בנדל ו/או נירה שלו ו/או רגד ג'ראיסי ו/או שרונה אליהו חי
ו/או מיכל פומרנץ ו/או אן סוצ'יו ו/או יונתן בן שושן

מהאגודה לזכויות האזרח בישראל,
ת"ד 33709, חיפה 31336
טלפון : 8526333 – 04, פקס : 8526331 – 04

העותרים

- נ ג ד -

1. המועצה האזורית עמק לוד

ת"ד 15, כפר חב"ד 92715

2. משרד החינוך

רח' שבטי ישראל 34, ירושלים 91911

המשיבים

ע ת י ר ה מ נ ה ל י ת

בית המשפט הנכבד מתבקש להורות למשיבים ו/או למי מטעמם לספק שירותי הסעה לעותרים 1 - 25 לבתי ספרם בעיר רמלה.

ואלה נימוקי העתירה:

מבוא

עניינה של עתירה זו הינו הפגיעה בזכותם לחינוך של הילדים העותרים (להלן – "הילדים" או "העותרים"), המתגוררים בשטח המועצה האזורית עמק לוד (להלן: "המשיבה"), וזאת בשל אי אספקת שירותי הסעות לילדים לבתי הספר שהם פוקדים בעיר רמלה ובחזרה מהם.

אף שאין מחלוקת לעניין תחולתו של חוק לימוד חובה, התש"ט-1949 (להלן – "חוק לימוד חובה") על הילדים ולעניין מגוריהם של הילדים בשטחה של המשיבה, המשיבה אינה מספקת שירותי הסעה כאמור עבור הילדים.

עמדת משיב 2, משרד החינוך, שנתקבלה באמצעות המינהל לפיתוח מערכת החינוך - אגף הסעות והצטיידות, היא, כי הסעות תלמידים מאורגנת ומבוצעת על ידי הרשות המקומית בתחומה הם מתגוררים, וכי אם המשיבה תחליט לפנות למשרד החינוך בבקשה לקבל את השתתפות המשרד במימון הסעות העותרים, הבקשה תידון ותיבדק במסגרת שאר בקשות המשיבה.

הצדדים לעתירה:

1. העותרים 1 - 25 הינם תלמידים קטינים מגילאי גן חובה ועד כיתה י' (להלן: "העותרים"), המתגוררים יחד עם הוריהם ובני משפחותיהם בשטח המשיבה, ולומדים במסגרת לימוד חובה בבתי ספר "אבן סינא" ו"אלהודא" בעיר רמלה.

2. העותרת מס' 26, עמותת סגור קהילתי, פועלת משנת 1993 במטרה להעצים אנשים וקהילות כך שיוכלו להבטיח ולממש זכויותיהם החברתיות והכלכליות. העמותה פועלת לקידום ולמימוש זכויות חברתיות, לצמצום פערים, וליצירת סולידריות קהילתית בשכונות מצוקה תוך חיזוק הפרט והקהילה. פעילות העמותה מתבצעת בשכונות ובאזורים שתושביהם סובלים מקשיים חברתיים וכלכליים, תושבים שבשל שגרת הקיום הקשה, זיקתם לזיהוי ולהשגת הזכויות המגיעות להם בדין נחלשת. העמותה מסייעת בהתנהלות מול רשויות, אשר אינן מקיימות את חובותיהן כלפי האזרח, או אינן עושות זאת ביעילות הראויה.

3. העותרת מס' 27, האגודה לזכויות האזרח בישראל, הינה עמותה, הפועלת לקידום זכויות האדם בישראל, לרבות קידום זכויותיה של האוכלוסייה הערבית בישראל בתחומים השונים ובין היתר בתחום החינוך.

4. המשיבה 1 הינה הרשות המוניציפאלית, אשר העותרים מתגוררים בשטחה.

5. המשיב 2 הינו המשרד הממשלתי, המופקד על יישום חוק לימוד חובה והתקנות המותקנות על פיו.

התשתית העובדתית

6. העותרים, שהינם כאמור קטינים, מתגוררים יחד עם משפחותיהם על אדמות פרטיות הנמצאות באחזקתם ובעלותם מזה שנים רבות, והן ממוקמות בתחום שיפוטה של המשיבה, בלב שטח שצמוד מעברו הדרומי לבסיס הצבאי גדעונים, מול בית החולים אסף הרופא. להלן ייקרא האזור שבו מתגוררים העותרים - "שכונת אבו לבדה".
7. העותרים רשומים במרשם האוכלוסין כתושבי העיר רמלה, שם כתובתם הרשומה בתעודות הזהות שלהם, לשם הם מקבלים דואר, ואלמלא רישום זה הם היו חסרי כתובת.
8. שכונת אבו לבדה הוקמה לפי עשרות שנים וחלק מבתיה קיימים מאז קום המדינה. תושבי השכונה נקלעו למצב אבסורדי ומורכב. מחד גיסא, הם נמצאים בתחום השיפוט של המשיבה ואף מקבלים ממנה חיובים חודשיים לתשלום מיסים עירוניים. מאידך גיסא, המשיבה מתעלמת מקיומה של השכונה, הן ברמה תכנונית והן ברמה של מתן שירותים מוניציפאליים.
- * דצ"ב - הודעות על חיוב במיסים עירוניים, שנשלחות מעת לעת להורי חלק מהעותרים מטעם המשיבה, מצ"ב ומסומנות כנספחים א' (1) - א' (3).
9. בשל היעדרן של מסגרות חינוך בערבית בשטח המשיבה, לומדים ילדי השכונה במוסדות חינוך ברמלה. רוב העותרים הינם תלמידי ביה"ס "אבן סינא" וגן החובה הפועל במסגרתו, ומקצתם לומדים בביה"ס "אלהודא" והגן שבמסגרתו.
10. המרחק בין בתיהם של העותרים למוסדות החינוך שבהם הם לומדים עולה על ששה קילומטרים, מרחק גדול בהרבה מזה הקבוע **בתקנה 7(ב)(1) לתקנות לימוד חובה וחינוך ממלכתי (רישום), התשי"ט-1959**, כמזכה אותם בהסעות, כפי שיפורט בהמשך.
11. העותרים נאלצים לצעוד מדי בוקר וצהריים במסלול מפרך, רווי סכנות, שנמשך **כשעתיים** עד להגעה לגנים ולבתי הספר.
12. המסלול מתחיל בקטע דרך משובש, בן יותר מחצי קילומטר, שבו צועדים הילדים חשופים לפגעי גשמים וחמה. לאחר מכן מגיעים הילדים לנקודת דרך, שבה הם נאלצים לחצות כביש בינעירוני סואן על מנת להגיע לצידו השני, שם נמצאת תחנת אוטובוס.
13. לאחר המתנה ארוכה, הם עולים לקו תחבורה ציבורית, אשר מסיע אותם לתחנה המרכזית ברמלה, שם הם נאלצים שוב ללכת ברגל מרחק של כיותר מקילומטר ברחובות רמלה, שרובם נטולי מדרכות ומעברי חצייה, עד לבתי ספרם.

תכתובת עם המשיבים

14. בחודש יולי 2011 פנתה העותרת מס' 26 למשיבה 1 בדרישה שזו תסדיר את נושא הסעות העותרים למוסדות הלימוד ברמלה עוד לפני פתיחת שנת הלימודים תשע"ב, כמתחייב בחוק. המשיבה לא השיבה ולא התייחסה כלל לדרישה הנ"ל, ולכן פנתה העותרת 26 שוב, טלפונית (באמצעות עו"ד ענבר שטיינברג), ליועץ המשפטי של המשיבה, אשר ציין במפורש, כי המשיבה לא תספק לעותרים הסעות לבתי הספר. (תצהיר מטעם הגב' שטיינברג, בו מפורטות העובדות בכל הנוגע לשיחת הטלפון בה הודיע היועמה"ש של המשיבה כי זו לא תספק שירותי ההסעות לתלמידים מצורף לעתירה).

• **דצ"ב** - עותק ממכתבה של העותרת מס' 26 למשיבה מיום 20.07.11, מסומן באות **ב'**.

15. עותק ממכתבה הנ"ל של העותרת מס' 26 נשלח אל מר דוד לוי, מנהל אגף א' הסעות והצטיידות במשרד החינוך. מר לוי השיב במכתבו מיום 28.07.11, כי הסעות תלמידים מאורגנת ומבוצעת על ידי הרשות המקומית בתחומה מתגוררים העותרים, וכי אם וכאשר המשיבה 1 תחליט לפנות למשרד החינוך בבקשה לקבל את השתתפות המשרד במימון הסעות העותרים, הבקשה תידון ותיבדק במסגרת שאר בקשות המשיבה 1.

* **דצ"ב** - עותק ממכתב התשובה הנ"ל של מר דוד לוי, מנהל אגף א' הסעות והצטיידות במשרד החינוך, מסומן באות **ג'**.

16. ביום 28.12.11 פנתה העותרת מס' 27 אל ראש המשיבה 1, מר משה מנשה, בבקשה לספק לאלתר הסעות לעותרים. העותרת 27 פירטה בהרחבה בפני מר מנשה את העובדות המוזכרות לעיל, תוך התייחסות לסכנות להן חשופים העותרים במהלך מצעד הסבל בדרך לבתי הספר, אותו הם נאלצים לעשות מדי יום.

* **דצ"ב** - עותק ממכתבה של העותרת מס' 27 מיום 28.12.11, מסומן באות **ד'**.

17. בקשתה הנ"ל של העותרת מס' 27 נפלה שוב על אוזניים ערלות. המשיבה אף לא טרחה להשיב למכתב.

18. העותרת מס' 27 לא אמרה נואש, ושלחה שוב ושוב תזכורות למשיבה בעניין, ותוך שהיא מדגישה שבהעדר התייחסות לפנייתיהם ייאלצו העותרים לפנות לערכאות, דבר אשר יגרום להוצאות מיותרות. ושוב, עולם כמנהגו נוהג, לא נתקבלה התייחסות כלשהי מטעם המשיבה.

• **דצ"ב** :

א. מכתב תזכורת מטעם העותרת 3 למשיבה מיום 30.1.12, מסומן באות **ה'**

ב. מכתב תזכורת שני מיום 04.03.12 בצירוף אישור מסירה חתום, מסומנים באותיות, **ו'** ו- **ז'**.

19. יצוין, כי ביום 24.2.12 פורסמה כתבה בעיתון הארץ בנוגע לאי אספקת הסעות לעותרים תחת הכותרת: "37 ילדי חמולת אבו-לבדה לומדים בדרך הקשה". בכתבה הובאה תגובה מטעם המשיבה, אשר לא הכחישה את אי אספקת ההסעות לתלמידים, אך הסתפקה בלציין, כי: "החמולה פלשה לשטחים פרטיים ללא אישור. כל המבנים נבנו ללא היתרים וכולם נמצאים בתביעות משפטיות. גם נוכח צו בית משפט הם מסרבים להתפנות. בעלי הקרקע דורשים לפנות אותם לאלתר ולהחזיר את האדמות ליעודם המקורי, לחקלאות. המתחם המדובר אינו יישוב."

* טלילה נשר "37 ילדי חמולת אבו-לבדה לומדים בדרך הקשה", הארץ 24.2.12;

<http://www.haaretz.co.il/news/education/1.1649616>

הטיעון המשפטי

הזכות להסעה למוסדות חינוך

20. זכות התלמידים במערכת החינוך להסעה למוסדות חינוך מעוגנת בתקנות לימוד חובה וחינוך ממלכתי (רישום), התשי"ט-1959 (להלן: **תקנות לימוד חובה**).

21. מימוש הזכות להסעת תלמידים למוסדות חינוך הינו באחריותם המשותפת של משרד החינוך ושל הרשות המקומית. עפ"י התקנות הנ"ל, ועפ"י חוזרי מנכ"ל משרד החינוך הנוגעים בדבר, חובת ארגון ההסעות וביצוען בפועל חלה על הרשויות המקומיות, שהתלמידים מתגוררים בתחומן. משרד החינוך משתתף במימון ההסעות בשיעורים ובתנאים שנקבעו בחוזרים.

* **לצ"ב** - חוזר מנכ"ל תשס"ז/8(ג) בעניין הסעות תלמידים, מסומן באות ח'.

22. אופייה ודרך מימושה של חובת ההסעה של ילדים בחינוך הרגיל נקבעו בתקנה 7(ב) לתקנות לימוד חובה:

"קביעת אזור בתחום השיפוט, כאמור בתקנה משנה (א), תהיה לפי כללים אלה:

(1) המרחק בין בתי-הספר לבין מקום מגורי התלמידים יהיה לא יותר משני קילומטרים, ואם היה התלמיד בכיתה ה' ומעלה – לא יותר משלושה קילומטרים;

.....

(3) אם אין בידי רשות החינוך המקומית להעמיד את המרחק בין בתי הספר לבין מקום מגורי התלמידים כאמור בפיסקאות (1) ו-(2), רשאית היא לקבוע בתחום שיפוטה אזורים גדולים יותר, ובלבד שקיימת בהם תחבורה ציבורית לתלמידים הגרים בקצות האזורים, או שרשות חינוך מקומית תאפשר תחבורה כאמור; אין

התחבורה הציבורית מספקת ומתאימה לילד פלוני – תקבע רשות החינוך המקומית הסדרי תחבורה נאותים אחרים עבורו.”

23. במקרה דנן אין ספק בדבר זכותם של העותרים להסעה לבתי ספרם ברמלה, אשר נמצאים במרחק של כיותר מ- 6 ק"מ ממקום מגוריהם.

24. עמדתה של המשיבה, שלפיה היא נמנעת מלספק הסעות לעותרים בשל בניה בלתי חוקית בשכונה, הועלתה כבר ע"י המשיבה במסגרת הליך משפטי שנוהל נגדה בעבר, ושעניינו אספקת שירותי הסעה לילדי שכונת אחרת, שנמצאת בשטחה. באותו מקרה נדונה שאלת זכאותם של ילדי שכונת דהמש, שהינה שכונה לא מוכרת וחסרת מעמד סטטוטורי ותכנוני, הנמצאת בתחום המועצה, להסעות לבתי ספר ברמלה. באותו עניין, בית משפט נכבד זה (סגנית הנשיאה קובו) חייב את המשיבה להסיע את תלמידי השכונה לבתי ספרם ברמלה תוך שהוא דוחה את טענתה שלא מוטלת עליה החובה לספק הסעות לתלמידים בשל בניה לא חוקית בשכונה. לעניין טענה זו נקבע, כי: "אין זה ראוי כי מיצוי הדין עם תושבי השכונה ועם הורי העותרים יעשה באמצעות ודרך ילדיהם" (עת"מ (ת"א) 2571/05 א. א. (קטיין) נ' מועצה אזורית עמק לוד, ניתן ביום 26.05.2008 פסקה 25 לפסק הדין) (להלן: "עניין דהמש").

* רצ"ב - עותק מפסק הדין בעניין דהמש מסומן באות ט'.

25. זאת ועוד, בעניין דהמש הנ"ל התייחס בימ"ש נכבד זה, במסגרת החלטה על צו ביניים, לטענות המשיבה לפיהם יש לדחות את העתירה בשל רישום העותרים כתושבי רמלה ובשל בנייה לא חוקית וציון כי: "...הזכות לחינוך מוקנית לכל ילד, ילדה, נער ונערה בישראל, והיא ניצבת על רגליה היא. פעולות שנעשו על ידי הורי הילדים לרישום הכתובת ברחוב החשמונאים, נוכח אי הסדרת מעמדה של השכונה, אינן יכולות לחסום דרכם של הילדים לבית משפט זה, בעתירה שנועדה להגן על זכותם".

26. בעת"מ (ת"א) 1402/06 אלנבארי נ' עיריית רמלה (פורסם בנבו), התייחס בימ"ש נכבד זה לעניין הבנייה הלא חוקית והזכות לחינוך בציינו כי: "...הזכות לחינוך של הילדים הזכאים לחינוך חובה כזכות יסוד גוברת לטעמי על התנהגות ההורים וכן על הטענה של המשיבות 1 - 3 שמדובר בבניה לא חוקית של בתי הורי העותרים בשכונת דהמש שיש כנגדם צווי הריסה, שכן גם ילד שיש כנגד בית הוריו צו הריסה זכאי לחינוך." (ההדגשות לא במקור, א' א').

אי קיום הזכות להסעה למוסדות חינוך כפגיעה בזכות לחינוך

27. החובה לספק הסעות לתלמידים נגזרת מהזכות הבסיסית לחינוך, והיא נועדה לסייע ביישומה של חוק לימוד חובה, שבא להבטיח חינוך חנם, זמין ונגיש לכל ילד במדינת ישראל. מכאן שכל

פגיעה בנגישותם של תלמידים במערכת החינוך למוסדות חינוך היא למעשה פגיעה בזכותם לחינוך.

28. זכותם של העותרים לחינוך מעוגנת בחוקים שונים, שבראשם חוק לימוד חובה, התש"ט-1949, אשר מעגן בסעיף 6 את עצם הזכות לחינוך, ומטיל על המשיבים את חובת אספקת החינוך וקיום הזכות.

29. הזכות לחינוך הינה זכות יסוד. בבג"צ 2599/00 יתד – עמותת הורים לילדי תסמונת דאון נ' משרד החינוך, פ"ד נו (5) 834 (2002) הבהיר בית המשפט העליון הבהר היטב את טיבה ומעמדה של הזכות לחינוך בשיטת המשפט הישראלית:

"זכות היסוד לחינוך – יצירת החוק, המשפט הבינלאומי והפסיקה – עומדת על רגליה שלה, ללא קשר הכרחי לזכות לכבוד האדם הקבועה בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו" (בעמ' 843).

30. חשיבותה של הנגישות למוסדות חינוך, כחלק ממימוש הזכות לחינוך, מצאה ביטוי בבג"צ 7374\01 פלוניס נ' מנכ"לית משרד החינוך, פ"ד נו (6), 529, 546 (2003), שבו נדונה חובתה של רשות מקומית לספק הסעה לתלמידה ממקום מגוריה לבית ספרה:

"אחריות המדינה והרשות המקומית לקיים תשתית חינוך חובה חנם מחייבת מיצוי חובה זו על כל היבטיה, על כל הקשור והכרוך בהפעלת מערכת חינוך שתתאים לתכליותיה.... "

"כיום, לאור מעמדן המתחזק של הזכויות החברתיות, והזכות לחינוך בכללן, מתבקשת החלה רחבה של אחריות הרשות הציבורית להבטיח את זכות הפרט לחינוך חנם במובנו המלא והשלם של ערך זה... וכך הולכת וגוברת הנטייה במשפט לאכוף על הרשות הציבורית את מימושה ומיצויה של חובתה לספק חינוך חובה חנם תוך הגבלת הנטל הכלכלי המוטל על הורי התלמידים בקשר לכך".

31. בעניין דהמש הנ"ל הדגיש בימ"ש נכבד זה, כי: "...לא ניתן להשקיף על ההסעות כ"שירות" ותו לא. אין די בהצהרה גרידא בדבר הזכות לחינוך, ויש לממשה בפועל, כשעל רשות החינוך המקומית לדאוג להסדרי תחבורה כאלה ואחרים במקרים הדרושים" (פסקה 21 לפסק הדין).

32. הזכות היסודית לחינוך נגיש מעוגנת היטב במשפט הבינלאומי. בסעיף 28 לאמנת האו"ם בדבר זכויות הילד, 1989, שאושרה על ידי מדינת ישראל בשנת 1991, נקבע, כי "המדינות החברות מכירות בזכותו של הילד לחינוך, ובמטרה להשיג זכות זו בהדרגה ועל בסיס הזדמנות שווה ידאגו לכך כי מיידע והדרכה חינוכיים ומקצועיים יהיו נתונים להשגה ונגישים לכל הילדים". בדומה, גם

בסעיף 13 לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות, שאותה אשררה מדינת ישראל בשנת 1991, נקבעה החובה לספק חינוך חובה חנם זמין ונגיש לכל.

33. הנה כי כן, אי הספקת שירותי ההסעה לעותרים אינה רק הפרה של החובה החקוקה לספק הסעות לתלמידים במערכת החינוך, אלא גם פגיעה ישירה בזכות היסוד של התלמידים לחינוך.

34. אשר על כן, ונוכח הדברים האמורים בעתירה, מתבקש בית המשפט הנכבד ליתן צו כמבוקש בראש העתירה, וכן לחייב את המשיבה מס' 1 בהוצאות המשפט.

15 ביולי 2012

אשרף אליאס, עו"ד
ב"כ העותרים